

Нова Воєнна доктрина України

Цілі, мета, засоби – здолати ворога, вберегти державу

Воєнна доктрина України (ВД) є системою офіційних поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи й шляхи запобігання, підготовку держави до можливого конфлікту, а також на застосування військової сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, національних інтересів. Вона визначає можливі форми та засоби ведення війни, що так чи інакше впливає на всі без винятку державні та суспільні структури, а також на громадян країни.

Гібридна війна РФ проти України триває вже другий рік, окуповано значні території Донбасу, анексовано Крим, і ворог загрожує нам повномасштабною воєнною агресією. Він утримує біля кордону численні військові формування, проводить військові навчання та будує поблизу кордону нові військові бази.

Чи можливе визволення наших територій без застосування військової сили? І чи піде геть нахабний агресор лише завдяки зусиллям дипломатії (навіть міжнародної), якщо вони не будуть підкріплені переконливим аргументом у вигляді сучасної та добре озброєної української армії, яка мала б засоби, що можуть відчутно зашкодити об'єктам противника? Звісно, ні. Ворог надалі продовжуватиме агресію, бо розуміє лише мову сили.

Із початком у серпні 2014 року інтервенції РФ на Донбасі, військові дії в межах АТО набули цілком нової якості. Почали застосовувати велику кількість зброї та військової техніки. Ясна річ, у нових умовах стара редакція Воєнної доктрини вже не відповідала нинішнім вимогам. На тлі нових загроз керуватися нею було неможливо. Відтак виникла необхідність пошуку нових підходів та відповідей на ключові питання у сфері національної та військової безпеки на державному рівні, тобто потрібна була нова воєнна доктрина.

У чому ж полягає важливість та особливість Воєнної доктрини-2015? У відповідності новій військово-політичній ситуації. У незалежній Україні поступово були прийняті й діяли воєнні доктрини 1993, 2004 та 2011 (2012) років. Першу з них прийняли у жовтні 1993 року, коли країна позбувалася ядерної зброї та позиціонувала себе як нейтральна та позаблокова держава. Тільки-но Україна позбулася ядерної зброї, вона задекларувала свій намір вступити до НАТО та ЄС. Водночас вона відмовлялася від статусу позаблокової ней-

тральної держави, тим паче, що в Криму та Севастополі тоді базувалося військово оперативне об'єднання Чорноморського флоту РФ.

З огляду на це з'явився новий варіант Воєнної доктрини України, затверджений у червні 2004 року як стратегічний документ, розроблений вже під без'ядерний статус держави. Проте коли того ж року на черговому саміті НАТО Україні відмовили в членстві, положення про її намір вступити в альянс зі змісту ВД-2004 вилучили, але у 2005-му їх знову поновили. Хоча до закінчення терміну дії двосторонньої угоди щодо базування Чорноморського флоту РФ у Криму та Севастополі це мало де-що умовний характер, дисонувало у контексті інтересів.

На жаль, постійна політична нестабільність України зумовила відповідне коливання та невизначеність напрямів власного розвитку. Чого варта хоча б декларована багатовекторність, яку в народі іронічно називали «багатоВікторністю». Тож із обранням нового президента змінювалася й воєнна доктрина. Це добре видно зі змісту редакції ВД-1993, коли Президентом України був Л. Кравчук, ВД-2004 часів Л. Кучми та її де-що зміненої редакції (поновлення декларації щодо намірів вступу до НАТО та ЄС) вже за правління В. Ющенка. Насамкінець, ВД-2012 часів В. Януковича, яка вкотре повертала Україну, на радість Кремля, все до того ж позаблоковою та нейтральною статусу. Яким боком це вилізло для держави, ми, на жаль, відчуваємо понині... Ось тільки невеличкий приклад.

ВД-2012 передбачала, що у разі неминучості воєнного конфлікту Україна має «діяти ненасильницькими методами». Зокрема, підвищити активність в інформаційному просторі, звернутися по допомогу до Ради Безпеки ООН та «впливових держав», запровадити режим надзвичайного стану. Крім того, Украї-

на «буде демонструвати власну обороноспроможність, готовність та рішучість дати відсіч агресії, здатність завдати потенційному агресору неприпустимих втрат». Але сталося не так, як гадалося. Реальність виявилася суворішою, і коли на нашу землю прийшов із війною оскаженілий «руський мир», його зупинили лише наша військова сила, патріотизм і висока дипломатія.

А ще кожна нова редакція Воєнної доктрини України супроводжувалася черговим «реформуванням» Збройних Сил України, що за умов економічної кризи, систематичного недофінансування та корупції призводило до стагнації, руйнування та деградації військових структур, масового розкрадання військового майна й таке інше. За відсутності в попередній доктринах визначення потенційного противника військово не готувалося до війни взагалі, фінансувалося за принципом залишку та постійно скорочувалося. Більше того, руйнація обороноздатності країни, особливо за часів В. Януковича, здійснювалася цілеспрямовано, на державному рівні (!) шляхом призначення на керівні посади в ЗСУ та інших силових відомствах громадян РФ. Як наслідок, переозброєння війська за новим зразком постійно гальмувалося, а його боездатність не така, якою мала би бути. До того ж в умовах позаблокового статусу пряма військова агресія проти України чомусь вважалася малоімовірною, тому ЗСУ навіть за офіційною доктриною не готувалися до повномасштабної війни. За своїм потенціалом, який навмисно скорочували, вони могли лише «давати відсіч агресору на окремих напрямках (!) у рамках військового конфлікту». Безумовно, кремлівський негідник розраховував на неспроможність такої армії до оборони, коли планував агресію.

24 вересня Президент України П. Порошенко підписав Указ «Про

нову редакцію Воєнної доктрини України», яким було введено в дію рішення РНБО України від 2 вересня 2015 року. Водночас було скасовано дію відповідних попередніх актів, як таких, що втратили чинність.

ВД-2015 уперше чітко визначила актуальні воєнні загрози для України, до яких належать такі: збройна агресія та порушення територіальної цілісності України (тимчасова окупація Криму, Севастополя та військова агресія на Донбасі), потенційна можливість розгортання тактичної ядерної зброї в Криму; мілітаризація РФ тимчасово окупованої території, а також постачання бойовикам військової техніки та засобів матеріально-технічного забезпечення; присутність військового контингенту РФ у Придністров'ї; нарощування РФ поблизу державного кордону України угруповання військ, створення нових, розширення й модернізація наявних баз, об'єктів військової інфраструктури; активізація спецслужбами РФ розвідувально-підривної діяльності з метою дестабілізації внутрішньої соціально-політичної обстановки в Україні, а також підтримки незаконних збройних формувань і створення умов для розширення масштабів збройної агресії; діяльність на території України незаконних збройних формувань, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури; територіальні претензії РФ до України й посягання на її суверенітет та цілісність тощо.

Доктрина визначила військово-політичні виклики, які можуть перерости в загрозу застосування проти нашої держави військової сили, а саме: це втручання РФ у внутрішні справи України, спрямоване на порушення її конституційного устрою, територіальної цілісності та суверенітету, внутрішньої соціально-політичної стабільності та правопорядку; протидія реалізації європейського вибору українського народу, формуванню систем колективної безпеки за участю України; невідомість питань щодо розмежування державного кордону України в акваторії Чорного й Азовського морів, незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону України з РФ, Республікою Білорусь та Республікою Молдова; спроби дестабілізації Росією соціально-політичної та економічної ситуації в Україні, а також провокування сепаратистських настроїв у районах компактного проживання національних меншин на її території; цілеспрямований інформаційно-психологічний вплив із використанням сучасних інформаційних технологій з метою формування негативного міжнародного іміджу

України, дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації, загострення міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні та інше.

Із урахуванням тенденцій розвитку та характеру воєнно-політичної обстановки в середньостроковій перспективі найімовірнішими вважаються конфлікти з використанням Росією як власних збройних сил, так і підтримуваних ними незаконних збройних формувань, терористичних угруповань як інструменту досягнення власних інтересів. Значно зростатиме ймовірність переходу таких конфліктів у повномасштабну війну.

Доктриною також визначено сценарії, за якими можуть реалізуватися загрози воєнній безпеці України. Зокрема, у коротко- та навіть середньостроковій перспективі це може бути повномасштабна збройна агресія РФ проти України з проведенням сухопутних, повітряно-космічних, морських операцій із рішучими воєнно-політичними цілями; окрема спеціальна операція РФ проти України із застосуванням військових підрозділів та/або частин, вогневих ударів, інформаційних, інформаційно-психологічних операцій (дій) у сукупності з використанням невоєнних заходів, у тому числі «миротворчих сил» за відсутності відповідного рішення Ради Безпеки ООН; блокада морських портів, узбережжя або повітряного простору України із застосуванням військової сили, порушення її комунікацій; інспірація РФ збройного конфлікту всередині держави зі спробами відокремити від України адміністративно-територіальні одиниці у східних та південних регіонах за участю незаконних збройних формувань, терористичних угруповань у взаємодії з політичними, неурядовими, етнічними, релігійними або іншими організаціями; збройний конфлікт на державному кордоні України, зокрема прикордонні збройні інциденти (провокації, сутички) з регулярними або нерегулярними силами РФ, незаконними збройними формуваннями; терористичні акти на території України або проти громадян України, посягання на життя державних чи громадських діячів, представників іноземних держав з метою провокації війни або міжнародних ускладнень, диверсії (у тому числі на важливих об'єктах інфраструктури), а також вибухи, підпали в приміщеннях органів державної влади та їх захоплення, викрадення громадян або захоплення заручників.

У разі реалізації ці загрози можуть призвести до зміни конституційного ладу України, подальшої окупації її території або окремих регіонів, встановлення агресором прямого або опосередкованого контролю над Україною та втрати нею державного суверенітету й територіальної цілісності.

Однією з важливих складових доктрини є аналіз внутрішніх економічних та соціально-політичних чинників, які впливають на забезпечення національної та воєнної безпеки держави. Це, зокрема, економічна криза, порушення цілісності національної економіки внаслідок тимчасової окупації Криму та Севастополя Російською Федерацією, а також діяльності підтримуваних нею сепаратистів на Донбасі, зумовлене цим обмеження фінансових можливостей держави; розбалансованість і незавершеність системних реформ у сфері національної безпеки й оборони, брак ресурсів та неефективне їх використання; низька дієвість системи державного управління суб'єктами забезпечення нацбезпеки у військовій сфері й недосконалість механізмів їхнього розвитку; неготовність ЗСУ та інших силових структур до ведення сучасної збройної боротьби; низька ефективність роботи розвідки та контррозвідки; недостатній рівень координації та узгодженості дій органів державної влади та місцевого самоврядування, слабка підготовка спеціалістів із питань безпеки й оборони; невідповідність сучасним викликам сил цивільного захисту та їхнього технічного оснащення; недостатність зусиль органів державної влади України з протидії пропаганді та інформаційно-психологічним операціям РФ.

У доктрині декларуються цілі та основні завдання воєнної політики: прагнення України підтримувати дружні відносини з усіма державами світу на основі міжнародних договорів, укладених за принципами рівноправ'я, невтручання у внутрішні справи, взаємоповаги до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності. Проте головна мета воєнної політики України – створити умови для відновлення її територіальної цілісності, суверенітету й недоторканності в межах державного кордону.

Основними цілями у сфері воєнної політики України є відбиття збройної агресії РФ проти України; забезпечення обороноспроможності країни на рівні, достатньому, щоб запобігти збройним конфліктам, й у разі виникнення такого локалізувати й нейтралізувати його; участь України в реалізації спільної політичної безпеки й оборони ЄС; удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки, яка гарантувала б надійний захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, гідне сприйняття України міжнародною спільнотою та відповідала би критеріям членства України в ЄС і НАТО.

Тим часом сусідня імперія із середньовічно-феодалними уявленнями про світ, здається, активно готується з ним воювати, що засвідчує затверджена 26 грудня 2014 року нова редакція Воєнної доктрини РФ. На особисту вимогу Путіна в цьому

стратегічному документі до головних загроз Росії віднесли зовнішні (розширення НАТО на Схід) та внутрішні (інформаційний вплив на населення) чинники. Загрозами визнано також ситуацію в Україні та навколо неї, конфлікт у Сирії тощо.

Воєнна доктрина РФ не обмежує використання у війні будь-яких новітніх засобів ураження на власний розсуд російського керівництва, навіть тактичної ядерної зброї. А в перспективі Кремль готується вести безконтактну війну із залученням надсучасних засобів боротьби, зброї на нових фізичних принципах, безпілотних літальних та автономних морських апаратів, біокібернетичних та інших новітніх систем. У рамках державної програми озброєнь до 2025 року Російська Федерація планує «проривний розвиток» усіх компонентів високоточної зброї, створення уніфікованих зразків озброєння й техніки загального призначення, а для ВМФ – кораблів за новими проектами, універсальних за озброєнням та системами керування. При цьому Путін особисто очолив Військово-промислового комісію.

Важливо зазначити, що нова Воєнна доктрина Російської Федерації також містить окремий розділ про імпортозаміщення, без чого функціонування підприємств військово-промислового комплексу неможливе. Також у ній ідеться про необхідність здобуття «технічної та технологічної незалежності Росії у сфері виробництва стратегічних та інших зразків озброєння, військової та спеціальної техніки». Особливо актуальним імпортозаміщення стає після запровадження міжнародних економічних санкцій проти РФ, до яких долучилася й Україна (зокрема, припинено постачання авіаційних двигунів виробництва АТ «Мотор Січ», морських газотурбінних установок ВО «Зоря Машпроект», технічне обслуговування стратегічних ракетних комплексів «Воевода» тощо). За офіційними даними, до 2020 року на програму переозброєння збройних сил, а також технічне переобладнання підприємств ВПК РФ заплановано виділити близько 23 трильйонів рублів із бюджету. Зрозуміло, що під час дії санкцій заплановані суми та терміни виконання робіт будуть змінені, проте ці показники більш ніж переконливі.

Як бачимо, нам загрожує потужна ворожа сила. А яким коштом ми збудуємо власний захист й активну оборону? Доктриною передбачено, що загальний обсяг витрат на оборону здійснюватиметься за рахунок і в межах коштів, визначених законом про державний бюджет України на відповідний рік, тобто в межах 3% від запланованого обсягу ВВП. Хоча, на думку фахівців, цей показник має бути не менш як 5%.

До головних пріоритетів фінансування потреб оборони Воєнна доктрина України відносить проведення інтенсивної бойової підготовки військ; реалізацію державного оборонного замовлення з урахуванням пріоритетності закупок та розробки нових зразків зброї та військової техніки; виконання державних цільових програм реформування та розвитку ОПК; розробку, освоєння та втілення нових технологій, збільшення номенклатури та обсягів випуску наукомісткої конкурентоспроможної продукції тощо. Також наголошено на важливості розбудови та ефективної роботи всіх видів розвідки України, підвищення рівня координації її роботи тощо. До того ж передбачено розвиток ЗСУ за західними стандартами та досягнення сумісності зі збройними силами країн – членів НАТО.

Доктрина чітко визначає, що головною загрозою державному суверенітету та територіальній цілісності України є імовірність великомасштабної збройної агресії Російської Федерації. Усунення (мінімізація) цієї загрози, забезпечення відсічі та створення умов для відновлення територіальної цілісності України потребують мобілізації всіх політичних, економічних, військових та соціальних можливостей держави й суспільства, що передбачає комплексне планування дій, централізоване керівництво та координацію зусиль складових сектору безпеки й оборони, державних і громадських організацій, об'єднаних спільною метою.

Надважливим для відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності України є комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки до рівня, який відповідає вимогам ЄС і НАТО, а також створення ефективного сектору безпеки та оборони, що забезпечить відсіч збройній агресії. Це зазначено в доктрині.

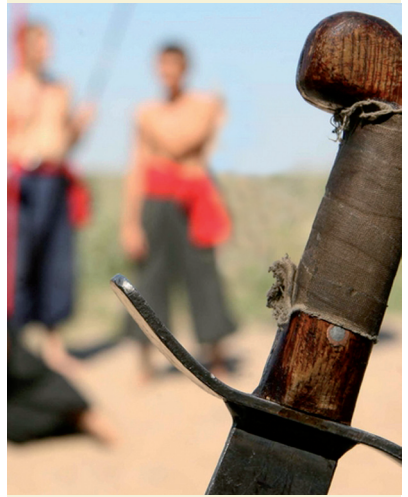
У ній також задекларовано, що «Україна залишає за собою право на використання з метою відбиття збройної агресії всіх можливих форм, способів та наявних засобів збройної боротьби, а також завдання ударів противнику на його території з дотриманням принципів і норм міжнародного права». У нинішніх умовах це дуже важливо.

Безумовно, нова Воєнна доктрина України не ідеальна, її цілком слушно критикують експерти за певні недоліки, проте ця редакція якісно відрізняється від попередніх. Важливість її прийняття під час війни важко переоцінити. Тож недоліки з часом усунуть, а доктрина працюватиме на безпеку держави.

Відтак, маємо встигнути вчасно переозброїти наше військо та запобігти агресії кримінального кремлівського режиму. Мусимо зробити все можливе й вистояти, бо такий наш історичний вибір і шанс України.

Дати

Захисником України може стати кожен

Цього року вперше відзначатимемо День захисника України 14 жовтня, на Покрову Пресвятої Богородиці. Досі в цей день вшановували українське козацтво та вели відлік створення Української повстанської армії. А коли в Україну вдерлися російські окупанти й затуманені кремлівською пропагандою бойовики з російською зброєю почали війну проти власного народу, на захист рідної землі стали мужні воїни, славні нащадки козаків та повстанців.

Тож указом Президента України логічно встановлено День захисника України «з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України, військових традицій і звитяг українського народу, сприяння дальшому зміцненню патріотичного духу у суспільстві та на підтримку ініціативи громадськості». Верховна Рада України на початку березня нинішнього року підтримала законодавчу ініціативу Президента і встановила День захисника України державним святом та вихідним.

Це свято кожного, хто вклав свою хоч маленьку часточку матеріального чи духовного в захист нашої спільної домівки.

Це свято тих, хто виходив на майдани, не мовчав, протистояв тоталітаризму й захищав європейський вибір України. Це свято тих, хто зі словами «хто, як не я?» витягував під кулями снайперів поранених на Інститутський. Це свято тих, хто віддавав останні кошти на тепловізори, й тих, хто у шкільних спортзалах плів маскувальні сітки для українських танків...

Запитайте себе про свою лепту в захист України. А краще внесімо її. Тоді зовсім скоро святкуватимемо ще й нове свято перемоги.

Т. Р.

